

Af Jørgen Lang
(Fotos: L Haugaard)

Eftersøgninger på råvildt.

Selv om ca. 90 % af eftersøgningerne med schweisshunde er på vores mindste og mest udbredte klovbærende vildtart rådyret, er der ofte mere fokus på kronvildteftersøgningerne. Sådan vil det nok altid være. Der er jo trods alt mere prestige i at have et kronhortegevir på væggen end en bukkeopsats. Hvis man ser på eftersøgningerne, er der også forskelle. Jeg vil forsøge at redegøre for, hvad man især skal tage sig i agt for på eftersøgninger efter råvildt.

Vi må aldrig glemme, at vildtets adfærd kan vi ikke ændre eller lave regler for. Den eneste mulighed er derfor, at vi bliver dygtige nok til at hamle op med vildtets sanser, og at intet overlades til tilfældighederne. Kort sagt skal det, uanset hvad vildtet gør for at slippe fra os, altid være os og hundene som trækker det længste strå, således at vi får fat i de anskudte dyr.

Råvildtets adfærd.

Det er meget væsentligt, at have viden om adfærden for det vildt man eftersøger. Det giver mulighed for at forudsige, hvad dyret vil foretage sig, og derved hindre dets muligheder for at undslippe. Selv hårdt anskudte dyr bruger alle sanser for at undslippe en forfølger. Om nødvendig går dyrene i vand, og man kan opleve, at de svømmer over vand for at sætte sig på mindre øer i moser og lignende.

Der er for nogle år siden lavet en undersøgelse af DMU (Rapport nr.237 1998) angående råvildt og forstyrrelser. Denne undersøgelse kan med fordel læses, da resultatet passer godt med de flugtmønstre, vi kender fra eftersøgningerne. En anden mulighed er at iagttage dyrene f. eks. under bukkejagten, hvor man har rig lejlighed til at det. Bliver et dyr forstyrret af skovgæster, er det bare en ekstra mulighed for at se reaktionsmønsteret.

Er man med på en trykragt om efteråret, og ikke har nogen opgaver på eftersøgninger eller kontrol, vil man ved at placere sig et stykke fra såten med god oversigt, ofte have mulighed for at iagttage dyr der "lister af".

Råvildt i skove.

Råvildt har altid været skovens dyr, og er tilknyttet skovens dækning med fødesøgning i skovens umiddelbare nærhed. Dette afspejler sig også i forbindelse med eftersøgninger, hvor vildtet efter anskydning ofte søger tilflugt i skovtykninger. I skoven er råvildtets territorier normalt relativt små. D. v. s. relativt mange dyr pr. arealenhed. Sporene vil derfor i de fleste tilfælde være relativt korte, men man må være forberedt på, at friske dyr har krydset sporet, eller at man på sporet ser andre dyr. Det anskudte dyr kan nemt flygte fra sårlejet, uden at man opdager det, og samtidig kan det være vanskeligt at finde sårlejet.

Sporene fører ofte ind i de tætteste tykninger, hvor det kan være svært at arbejde i remmen og endnu sværere for hundeføreren at følge bagefter. Dette medfører ofte at hundeføreren begår den fejl at slippe hunden og lade den søge frit, hvorved den kommer til at hetze andre rådyr, som tilfældigvis opholder i tykningen. Derved øges risikoen for, at det anskudte dyr ikke findes.

Det er derfor af afgørende betydning for en vellykket eftersøgning, at hunden efter verharr-metoden kan stå stille og vise at den er sporet, og at den har lært at vise føreren, hvis det anskudte dyr er rejst, uden at føreren har bemærket det.

Jo sværere sporet er, og jo tættere råvildtbestanden er, desto større betydning har det, at sporingen foregår i remmen.

Hetzenes længde er meget forskellig, afhængig af hvilken hundetype man arbejder med. En hund der hetzer med fuld hals vil have længere hetzer og større risiko for at miste dyret under hetzen, end den snigende type der stille og langsommere arbejder sig frem ad sporet, for så at foretage et overraskelseangreb når dyret igen har sat sig.

Råvildt på marken og i åbne terræner.

I de senere år er råvildtbestanden vokset, og man ser i dag langt flere dyr på de åbne marker og i skel og remiser. I sommerperioden går dyrene spredt, og om efteråret samler de sig i stadig større spring.

Råvildt på marker og i åbne terræner har langt større territorier. Derfor kan anskydninger her ofte medføre meget lange spor, og sporarbejdet kan være betydeligt vanskeligere på grund af bar jord eller meget lidt bevoksning. Det er heller ikke usædvanligt, at sporet går direkte i retning af en remise for så her at dreje af og fortsætte til en anden eller tredje remise/bevoksning.

Det er altafgørende for en vellykket eftersøgning, at hunden magter sporarbejdet i den lange rem. Man skulle egentlig tro, at der er størst sandsynlighed for at finde dyret, hvis man afsøger de nærmeste remiser/bevoksninger i frit søg. Men eftersøgninger på denne måde er ineffektive, og vil næsten altid give et negativt resultat.

Hetzene i det åbne landskab er som regel enklere, da hunden hurtigt får synskontakt med dyret, og derfor har det ikke så stor betydning, om den halser efter dyret eller ej. Det er også betydeligt nemmere at se hetzen. Men hvis hundens kondition ikke er i orden, vil et dyr med et overskudt forløb, og som ikke har mistet ret meget blod, ofte kunne løbe fra hunden.

Bukke og eftersøgninger om foråret.

En stor del af eftersøgningerne sker i bukkejagten. Eftersøgningerne er de senere år steget voldsomt i antal de første 8-10 dage af jagtsæsonen.

Jagten foregår som anstand eller pürsch, og dyret er derfor ikke stresset eller jaget. Flugtdistancerne fra anskudssted til sårleje er normal relativt korte, men der er dog undtagelser. F. eks. bliver unge bukke ofte jagtet af ældre territoriehævende bukke, så her kan sporene have en betydelig længde. De ældre bukke vil normalt gå i sårleje inden for deres eget territorium.

Da jagten sker mens dyrene bevæger sig langsomt eller står stille, kan sårlejet være meget tæt på anskudsstedet. Helt ned til nogle få meter. Dette skyldes, at dyret ikke ved, hvorfra skuddet kommer, og såfremt jægeren forholder sig i ro, opdager dyret ham ikke. Hvis jægeren umiddelbart efter skuddet begynder at bevæges sig rundt, er der stor risiko for, det anskudte dyr jages bort. Sker det, kan man roligt regne med at flugtdistancen er lang. Dyrene er meget følsomme for uro umiddelbart efter skuddet. Ofte flygter de et kort stykke, står stille og vil herefter gå i sårleje. Har dyret siddet i sårlejet et stykke tid, er der ikke så stor risiko for, at det rejses.

På denne årstid er dagene lange, hvorfor der ofte er rimelig god tid til eftersøgningerne

Eftersøgninger om efteråret og vinteren.

Eftersøgningerne om efteråret har en hel anden karakter end om foråret. De fleste eftersøgninger ligger sidst på sæsonen, og er ofte i forbindelse med driv- eller trykjakter. Flugtdistancerne er derfor ofte længere, og tillige er dyrene tit jaget af løse hunde.

Det er korte dage, og anskydningerne sker typisk sidst på dagen. Dette medfører, at man foruden problemet med sporelængden, ofte er meget tidspresset, og må arbejde i begyndende mørke. Dette kræver en meget sporsikker og erfaren hund, da førerens mulighed for at finde schweiss og andre pürschtegn er meget ringe på grund af det begænsede lys. Mulighederne for at finde et tabt spor igen er også væsentligt forringet.

Eftersøgninger på lam som følger med råen kan være meget vanskelige og lange. Årsagen er, at råen hele tiden venter på lammet, som vil følge med så længe dets ben overhovedet kan bære. I sådanne tilfælde vil man ofte opleve, at rå og lam går foran os under eftersøgningen. Det er derfor nødvendigt, at hunden under hetzen kan kende forskel på friske og anskudte dyr, for at man kan få skilt dyrene fra hinanden.

Sporarbejdet.

Sporarbejdet på råvildt er ofte kortere end på de store hjortearter; men samtidig også ofte vanskeligere. Dette skyldes, at råvildtet er mindre, og dermed sætter et mindre aftryk i jorden. Ved spring er der endvidere flere meter mellem, hver gang dyret rammer jorden. Råvildt skal helt ned i gangtempo, før der er et kontinuerligt spor efter klovfært.

Schweissmængderne kan være små, da et rådyr indeholder omkring 2 liter blod, og højest kan tåle at miste ca. 0,5 l inden det dør af blodtab. Undertiden kan man se, at schweissdråberne ligesom ligger i to rækker med en "dyrebredde" imellem. Det viser, at dyret er gennemskudt, og dermed skal kunne findes. Hvis sporene er relativt lange, vil dyret næsten altid være levende, og man må forvente, at det rejser sig fra sårlejet.

Er dyret ramt yderligt, eller på steder hvor ingen blodårer er ødelagt, er der kun få dråber schweiss i sporet. Det er derfor meget vigtigt, at hunden kan følge sporet direkte på klovfærten. Færten på klov efter råvildt er meget mere flygtig end for de større hjortearter, og det er derfor af større betydning, at eftersøgningerne kommer hurtigt i gang, medens hunden endnu kan følge klovfærten. Det er normalt bedst mellem 1 og 6 timer efter anskydningen. Eftersøgninger ca. et døgn efter anskydningen lykkedes normalt kun, når dyrene er ramt i selve kroppen. Igen, jo vanskeligere sporet er, desto større betydning har det, at man arbejder i den lange rem. Alt for tit hører man: Her er for tæt, der kan vi komme ind. Det bør i stedet være en absolut undtagelse, at slippe hunden før dyret er rejst. Hvis en hund kan udføre et bedre sporarbejde når den går frit, er det fordi hundeføreren generer den, når den er i remmen. Kombinationen af hundens næse og førerens hjerne skal altid kunne give et bedre resultat.

Anskydningstyper

Forløbskud

Forløb er nok den hyppigste anskydning der forekommer. Ifølge mine egne optegnelser er det mellem 35 og 40 % af alle. Skudtegnet kan være et spring opad (bukkespringet), som ofte viser at skuddet sidder lavt i undersiden eller forløb. I modsætning til en ren bladvugle hvor skudtegnet ofte vil være et spring lige fremad. Schweissmængden kan være fra meget til intet synligt. Er dyret ramt på forsiden af løbet, hvor de store blodårer sidder, er der ofte meget schweiss. På anskudsstedet findes små kødstumper og lidt snithår. Først et stykke ud ad sporet begynder schweissen, som stiger i omfang, for på længere spor igen at blive mindre for til sidst kun at være nogle enkelte dråber. Ofte findes også rester af rørknogle ud ad sporet. Hvis dyret er stoppet op, og har stået stille, vil der være meget schweiss, og det er tydeligt, at det er dryppet ned. Ved grene og højt græs, nælder eller lignende kan man se slæbespor efter det hængende løb. Der kan være et enkelt sårleje; og er der flere, vil de som regel ligge tæt til sidst, lige før dyret rejses. Sidder skuddet derimod i albueleddet bagerst på løbet, er der stort set intet schweiss, og sårlejet kan være vanskeligt at finde. Her er det især vigtigt, at hunden ved sin adfærd kan vise, når dyret er rejst, så den kan slippes til hetz. Magter hund og fører ikke denne disciplin, jages dyret blot bort, uden at man ser eller hører det. Det er nødvendigt at hunden er vedholdende i sin hetz, ellers mistes dyret.

Forløbsskud lykkes bedst ved eftersøgninger inden 6 timer. Forløbsskud hvor der er meget schweiss, kan nemt spores mere et døgn efter. Men da dyrene normalt rejser sig fra sårlejet efter ca. 15 timer, vil eftersøgninger senere end dette tidspunkt meget sjældent lykkedes.

Da man sjældent kender schweissmængden på forhånd, vil de eftersøgninger hvor der ikke er noget eller meget lidt schweiss kun lykkes, hvis eftersøgningen begynder inden 5-6 timer.

Det er en myte, at dyrene overlever skud i forløb. 80-90 % af dem vil dø på grund af koldbrand og lignende indenfor 14 dage. Det er derfor meget vigtigt at få fundet disse dyr.

Strejfskud

Det typiske strejfskud giver mange snithår. De ses tydeligst ved efterårsjagterne; men ved bukkejagten er hårene betydeligt kortere, og kan være vanskelige at se.

Strejfskud kan være vanskelige at skelne fra løbskud.

En del strejfskud sidder under brystkassen. Dette giver tillige små kødstumper. Et andet typisk strejfskud sidder ved bringen.

Se på snithårene om de har rod, eller om der er hudstumper på dem. Det giver ofte et godt billede. Snithårene skal ligge spredte men alligevel samlet. Forstået på den måde, at ligger snithårene ligesom i to bunker, er det ikke et strejfskud, men i stedet et skud gennem kroppen.

Man kan komme ud for, at en erfaren hund tilsyneladende ikke har lyst til at følge et spor, selv om der er nogle få dråber schweiss. Når jeg oplever det, og så prøver med en anden hund, får jeg ofte samme reaktion. Det er min antagelse, at erfarne hunde allerede på et meget tidligt tidspunkt er klar over, om dyret kan findes eller ej.

Tapskud

Skudtegnet er normalt meget tydeligt. Dyret går ned direkte i skuddet, ligger og sparker lidt for derefter at komme op og først gå lidt usikkert men senere lidt bedre. Jeg har størst succes med at eftersøge tapskud så hurtigt som muligt. Det skyldes, at skuddet lammer nerverne i ryggen, og det er som om, lammelsen bliver mindre, og dyrene får det bedre, som tiden går. I modsætning til andre anskydninger hvor dyrene bliver mere syge, når de sidder i sårlejet.

Ved tapskydning sidder såret øverst på dyret, og der er ofte schweiss, hvor dyret har ligget; men ud ad sporet er der kun lidt schweiss, som aldrig kommer ned på klovene. Hunden skal derfor spore dem udelukkende på klovfærten. En eftersøgning hvor anskydning er sket om aftenen, og hvor eftersøgningen først sker næste morgen lykkes sjældent. Man opnår bedre resultater ved at eftersøge straks, også selv det er mørkt. Et tapskud behøver ikke være øverst på torntappene, men kan også sidde på undersiden af rygsøjlen

Bagløbskud

Bagløbskud forekommer i de fleste tilfælde under trykjagter, hvor dyret er i bevægelse, samt ved spidsskud hvor kuglen går under dyret.

Der findes ofte store kødstumper på størrelse med en tommelfingernegl, i modsætning til forløbsskuddene hvor det er små kødstumper. Bagløbskud volder sjældent de store problemer. De er nemme at spore, da flugten foregår i gang og ikke i spring som ved forløb. Desuden er hetzen kort.

Waid- og leverskud.

Disse forekommer ofte, og volder sjældent kvaler. I mange tilfælde kan man lugte maveindhold på anskudsstedet. Ved leverskud kan man, hvis man tager noget væv mellem fingrene, tydeligt mærke forskel fra kødstumper, da lever ikke er trevlet. Ved leverskud forender dyret normalt hurtigt. Ved skud i mave og tarm vil dyret som regel forende efter ca. 3 timer. Hvis dyret rejser sig fra sårlejet, er hetzen kort og nem. Dyr med waid- og leverskud skal man altid kunne finde.

Hagl.

Hagl er den anskydningstype, der volder de fleste kvaler, og må normalt betegnes som vanskelige eftersøgninger. Anskydninger sker næsten altid under drivjagter, og i mange tilfælde er dyrene jaget af hunde.

Sporene er ofte vanskelige og lange. Det er meget svært at se på flugten, om dyrene er ramt, og der er normalt meget lidt eller ingen schweiss i sporet. De fleste blødninger sker inde i dyret, og blodet ligger derfor ofte i bughulen. Rejses dyrene fra sårlejet, kan de ved flugten umiddelbart se helt friske ud, og man tror at skuddet sidder i kødet, eller at de er ubetydelig ramt. Hvis man følger sporet, vil man dog i mange tilfælde konstatere, at de efter en hvis flugtdistance trykker, så man kan gå næsten helt hen til dem.

Det bedste man kan gøre, er at forbygge anskydningerne. Det er således meget væsentligt at overholde de maximale skudafstande. Ved lange skud er det mest sandsynligt at dyrene er ramt, hvorimod forbiskuddene kun sker ved de helt korte hold.

Forbiskud

Kontrolsøg er både vanskelige og ofte tidskrævende. Mærkværdigvis er det ofte sådan, at hvis det er en buk, har jægeren næsten altid set sikre skudtegn, men er det rå eller lam, flygtede dyrene, som om intet var hændt.

Når jægeren viser anskudsstedet, og der ikke kan findes snithår eller andet, er det en god ide at se tilbage mod stedet, hvorfra der er skudt. Kan man ikke se direkte til skudstedet, er man ikke på det rigtige sted. Se om der er forhindringer undervejs, eller om der f. eks. er ramt træer, højt græs eller lignende.

Er man på det sandsynlige anskudssted, så sæt hunden på, og lad den undersøge stedet, og vær meget opmærksom på, om den markerer noget. Lad derefter hunden søge i flugtreningen. Søger den rundt uden at følge et spor, er det sandsynligvis et forbiskud. Hvis hunden tager et spor op, så lad den følge det et stykke, stop den med verharr-metoden, og se hvad den gør. Bliver den stående, er det som regel fordi, der er schweissfært i sporet. Vender den rundt, og kommer tilbage, er det som regel et forbiskud. Bliver hunden stående på sporet, så prøv at lade den følg det; men stop den et par gange. Er dyret blevet forskrækket af skuddet, kan det nogle gange afsætte en fært, der af hunden opfattes som en anskydning, men efter at have fulgt sporet et stykke opgiver den som regel.

Jeg prøver som regel at gå tilbage til anskudsstedet og sætte hunden på igen. Går den hver gang i en ny retning, er det formentlig et forbiskud. Tager hunden derimod det samme spor igen flere gange, bør man være ekstra opmærksom. Da der så ofte er tale om en anskydning i stedet for et forbiskud.